

Цінними також є спостереження дослідника про характер й особливості боротьби владими́ро-суздальських князів за київську ідеологічну спадщину. Розпочавшись у церковно-релігійній (еклектичній) сфері, це суперництво мало далекосяжні наслідки, що відбулися на шляхах подальшого політичного й культурно-історичного розвитку України і Росії й визначали їхні відмінності.

В другій частині книги автор простежує вплив Ренесансу, Реформації і Контрреформації на українську культуру. В статтях цього тематичного блоку проникливо відтворюється інтелектуальна атмосфера тієї епохи та світогляд української політичної і церковної еліти, зокрема Петра Могили. Останній ввів елементи західного богослов'я у свої праці, що сприяло їхньому розповсюдженню у східнохристиянському світі, кращому пізнанню одне одного різними конфесіями. Книжка завершується роздумами автора про поєднання візантійських і західних впливів з киево-руською культурною спадщиною, наслідком якого було створення своєрідної української культурної ідентичності.

Український переклад книжки вже готується у видавництві Львівської богословської академії. А тим часом, з люб'язного дозволу ректора Академії Бориса Гудзяка, читачі "Духу і Літери" мають змогу ознайомитися з перекладом ключової статті, яка, власне, й дала назву всій книзі Ігоря Шевченка.

Володимир Ричка

Marie-José Mondzain. Image, icône, économie.

Le sources byzantines de l'imaginaire contemporain. — Editions du Seuil, Paris, 1996. — 300p.

Досить пригадати якої ваги у наш час набули засоби масової інформації, щоб зрозуміти, що образ уже став нашою долею. Але чи знаємо ми, звідки взялася ця доля? Книга Марі-Жозе Монзен "Образ, ікона, економія (Візантійські витоки сучасної образності)" веде нас до самих витоків сучасної образності, до часів візантійського іконоборства VIII-IX віків. Цей історичний вибух, який офіційно завершився у 843 році, змусив Церкву створити філософську доктрину невидимого образу, яка звільнила її від будь-якої підозри в ідолопоклонстві. Вона засновує нову стратегію, що ґрунтується на ідеї видимої ікони. У такий спосіб церква набуває світської влади. Цей механізм підтверджується важливим і напрочуд сучасним поняттям економії.

В книзі немає нео-спіритуалістичного тону в дусі "усе-в-іконі", широко розповсюдженого, коли йдеться про мистецтво, образ Бога, образ іншого чи нове обличчя слов'янського

світу. Ікона, як жива присутність та надія на спасіння, великою мірою залишається загадкою для сучасності.

Хто хотів би просто охарактеризувати сучасність, міг би почати ось із чого - вперте, повсюдне, прискіпливе та невтомне ідолопоклонство, яке організує, сплановує та множить до нескінченності одне й те саме відхилення; фабрика образів, які вирують всюди, в кожну хвилину, щоб, зачаровуючи, захоплювати чи присипляти, також щоб контролювати та маніпулювати не лише мріями й бажаннями, а й планами та волею. Коротше кажучи, це імперія, центр якої всюди, а межі немає ніде, в ній сама відмінність між видимим і невидимим споживається технологією. Це імперія, в якій можна побачити все, починаючи з того, чого не може побачити жодне око - від появи з яйця метелика капуста на листочку настурції до кристалів карбонату кальцію у чайнику з накипом. Це імперія, у якій може демонтуватися все, починаючи з того, на чому не повинен зупинятися жоден погляд: нерухомий світ пошматованих тіл, знівченої плоті, де проходять інформаційні операції, нескінченний потік смертей та агоній, катастроф та різанини, особистих нещастя та суспільних невдач, світ, у якому панує комерція подробиць та споживання знаків - The United Colors of Benetton - (Сполучені кольори Бенетона).

Це імперія, у якій шляхом дивного перевороту те, що показувати було заборонено, стає політично продуктивним, як тільки його відкривають: треба діяти, "щоб не бачити більше нічого подібного"; робити щось, щоб не бачити цього. Ось тут і народжуються великі рішення. Якщо правда, що перше ім'я свідомості - це сумнів, то сьогодні, щоб дати реальності моральну оцінку, досить перетворити її на образ, винайти максимум та братися до справи. Це навіть не означає "бути свідомим", тобто пробуджуватися для свідомості через сумнів чи докори сумління. Щоб послабити тиск реальності треба просто уявити, позичити, вписати, показати, створити образ.

У такій "актуалізуючій" перспективі історик філософії Ален де Лібера підкреслює значимість книги Марі-Жозе Монзен у статті "Бачити невидиме" (Critique, червень 1996).

Світлана Желдак

Jünger, Ernst. Die Schere. - 3 Aufl. - Stuttgart: Klett-Cotta. - 1990. - 186 S.

Ернст Юнгер, який нещодавно відсвяткував своє сторіччя (!), належить до найсвоєрідніших постатей світової літератури — і не лише за своєю "метрикою" (він у цій літературі — останній свідок